

Stortingets familie- og kulturkomité

Leveret via portal

Oslo 3. juni 2026

HØRINGSINNSPILL FRA GRAMART – PROP. 41 LS (2025–2026)

Vi takker for muligheten til å komme med våre merknader til Prop. 41 LS 2025–2026) Endringer i åndsverkloven mv. (gjennomføring av nett- og videresendingsdirektivet og digitalmarkedsdirektivet).

Innledningsvis ønsker vi å understreke at vi er positive til implementeringen av digitalmarkedsdirektivet, som har til formål å gi rettighetshavere et høyt nivå av vern (fortalens pkt. 2). Lovforslaget er omfattende, så vi vil i første omgang påpeke det mest påfallende, før vi sender mer utfyllende kommentarer til den skriftlige innspillsrunden til høsten.

Punkt 4 Tekst- og datautvinning (Artikkel 3 og 4)

Siden direktivet ble vedtatt, har generativ KI gjort artikkel 3 og 4 langt mer kontroversielle enn da direktivet ble utformet. Vi er innforstått med at bestemmelsene må gjennomføres, men artikkel 4 har vist seg både uoversiktlig og potensielt skadelig for rettighetshaverne, og er allerede gjenstand for evaluering i EU.

Artikkel 4 bygger på at rettighetshavere aktivt må reservere seg mot bruk av egne verk. Dette bryter med opphavsrettens grunnleggende utgangspunkt om samtykke før bruk. Samtidig finnes det i dag ingen praktiske løsninger som gjør reservasjonsretten enkel å utøve eller håndheve.

Krav om ufravikelig rimelig vederlag

Departementet foreslår å implementere artikkel 4 uten ordninger for rimelig vederlag. *GramArt mener derfor at kollektiv forvaltning og lisensiering må utredes som grunnlag for en vederlagsordning.* Vi ber derfor komiteén om å innta en komitémerknad, hvor departementet bes utrede mulighetene for kollektiv klarering av bruk av verk og innspillinger ifm. trening av KI-modeller, gjennom kollektive forvaltningsorganisasjoner.

En urimelig tilsidesettelse av rettighetshavernes interesser

GramArt mener at artikkel 4, anvendt på opptrening av generative KI-modeller, ikke oppfyller tretrinnsstegen – det internasjonale kravet om at unntak fra opphavsretten ikke skal skade normal utnyttelse av verk eller urimelig tilsidesette rettighetshavernes interesser. Departementet viser til at vurderingen allerede er gjort på EU-nivå og legger til grunn at en direktivnær gjennomføring med reservasjonsrett er tilstrekkelig. Etter GramArts syn burde departementet foretatt en selvstendig nasjonal vurdering av dette spørsmålet, særlig sett i lys av de betydelige konsekvensene artikkel 4 kan få for norske rettighetshavere. Vi oppfordrer derfor komiteén til å be om en slik vurdering.

Punkt 13 Plattformansvaret (Artikkel 17) og punkt 14 Retten til rimelig vederlag (Artikkel 18)

For norske musikere og artister er gjennomføringen av artikkel 17 særlig viktig. Store deler av dagens bruk av musikk og annet beskyttet innhold skjer på digitale plattformer med brukeropplastet innhold. Plattformene genererer betydelige inntekter, mens utøvernes utbetalinger ofte er lave, indirekte og avhengige av avtaler inngått langt tidligere i verdikjeden.

GramArt.

GramArt støtter lovforslagets tydeliggjøring av plattformenes selvstendige opphavsrettslige ansvar, og at de som utgangspunkt må innhente tillatelse for bruk av vernede prestasjoner. Dette er et viktig skritt for å redusere verdigapet i den digitale økonomien.

Samtidig ivaretar forslaget ikke artistenes og musikernes økonomiske interesser i tilstrekkelig grad. Når vederlaget fortsatt forutsettes fordelt gjennom eksisterende kontraktsledd, er det en reell risiko for at inntektene ikke når frem til dem som faktisk har medvirket kunstnerisk. Erfaringene fra strømmeøkonomien viser at kontraktsbaserte løsninger alene ikke sikrer rimelig fordeling av verdiene.

GramArt fastholder derfor at gjennomføringen av artikkel 17 bør suppleres med en egen, uoverdragelig og kollektivt forvaltet vederlagsrett for utøvende kunstnere. En slik løsning vil sikre at plattformansvaret ikke bare styrker lisensmarkedet mellom plattformer og kommersielle rettighetshavere, men også gir utøverne en reell andel av verdiene deres prestasjoner skaper.

Punkt 18 Alternativ tvisteløsning (Artikkel 21)

Vi er positive til at departementet har foreslått en alternativ tvisteløsning gjennom Opphavsrettsnemnda, og at nemnda også kan behandle spørsmål om rimelig vederlag etter åvl. § 69 første ledd. Dessverre er ordningen frivillig og krever samtykke fra begge parter. Artister og musikere får dermed liten reell styrking av sin rettsstilling så lenge den andre parten kan motsette seg nemndsbehandling. Vi ber derfor komiteen om å sikre at Opphavsrettsnemnda blir en tvisteløsningsmekanisme som gir artister og musikere en reell mulighet til å håndheve sine rettigheter.

I korte trekk ber GramArt komiteen om å:

- understreke i innstillingen at reservasjonsretten ved tekst- og datautvinning må være reell, effektiv og håndhevbar for artister og musikere
- å innta en komitémerknad, hvor departementet bes utrede mulighetene for kollektiv klarering av bruk av verk og innspillinger ifm. trening av KI-modeller, gjennom kollektive forvaltningsorganisasjoner.
- be departementet om å gjennomføre en nasjonal vurdering om hvorvidt unntaket i artikkel 4 vil bestå tretrinnsstest. Vi mener det ikke vil det, særlig sett i ly av at den opprinnelige teksten er utdatert.
- fremme forslag om en uoverdragelig og kollektivt forvaltet vederlagsrett for utøvende kunstnere ved plattformutnyttelse
- fremme eller støtte et anmodningsvedtak som ber regjeringen komme tilbake til Stortinget med forslag til hvordan alternativ tvisteløsning kan styrke artisters og musikeres stilling også der den sterkere avtaleparten motsetter seg nemndsbehandling

Med vennlig hilsen,

Marius Øvrebø-Engemoen
daglig leder
GramArt